

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ, ВИХОВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

УДК 378.147:159.9

DOI: 10.32342/3041-2196-2024-2-28-6

Г.Ю. ВОШКОЛУП,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри психології та педагогіки,
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» (м. Дніпро)

НАВЧАЛЬНА АВТОНОМІЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Статтю присвячено вивченню проблеми педагогічних особливостей навчальної автономії як передумови формування самостійності майбутніх психологів. Метою дослідження є виявлення психолого-педагогічних особливостей формування самостійності майбутніх психологів у контексті феномену навчальної автономії. Завданнями дослідження є: охарактеризувати теоретичні засади сутності навчальної автономії як психолого-педагогічної категорії; визначити особливості формування самостійності у майбутніх психологів та ролі в цьому навчальної автономії; виявити відмінності між автономним та неавтономним навчанням майбутніх психологів; визначити основні переваги впровадження навчальної автономії як передумови формування самостійності у майбутніх психологів; надати рекомендації для розвитку навчальної автономії майбутніх психологів.

Для досягнення поставленої мети використано такі методи: ретроспективний і категоріальний аналіз, узагальнення, порівняння, систематизація підходів до визначення сутності поняття «навчальна автономія».

За результатами критичного аналізу першоджерел встановлено, що поняття «автономія учня / студента» було введено на початку 80-х рр. ХХ ст. Анрі Холеком, який визначав дану категорію як «здатність учня брати на себе відповідальність за власне навчання». Теоретичне дослідження поглядів різних дослідників засвідчило, що варіації у визначенні навчальної автономії відображають тенденцію до змін у освітніх переконаннях, тезаурусу теорії навчання, технологіях, попиті на роботу та цілі навчання.

З'ясовано, що формування самостійності студентів під впливом навчальної автономії розглядається як процес так званого кооперативного навчання, за якого відбувається керівництво (координація, наставництво) з боку педагогів, на відміну від традиційних педагогічних функцій. Окреслено низку навичок, які здатні допомогти студентові взяти на себе відповідальність за своє навчання. Установлені відмінності між автономним та неавтономним навчанням студентів. Окреслено переваги впровадження навчальної автономії як передумови формування самостійності у майбутніх психологів. Запропоновано рекомендації для розвитку навчальної автономії майбутніх психологів.

Ключові слова: автономія, навчальна автономія, самостійність, відповідальність, навчальна мотивація, студент закладу вищої освіти, майбутні психологи.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Феноменологія навчальної автономії на сьогоднішній день є порівняно молодим напрямом наукових досліджень, оскільки вперше про цю категорію заговорили лише у 1981 році (А. Холек). Проте за останні десятиліття дана категорія стає все більш популярною у різних галузях знань та привертає дедалі більшу увагу дослідників. Спочатку її розглядали у розрізі навчання особистості іноземним мовам, але на часі все більше наукових дискусій точать-

ся навколо багатьох інших наук, а також у контексті формування навичок навчання протягом усього життя (самоосвіта, саморозвиток, самовиховання, самокерованість тощо).

Сучасна система вітчизняної вищої освіти, що стрімко розвивається на засадах компетентнісного підходу, також активно впроваджує принцип навчальної автономії студентів у напрямі формування самостійності та розвитку саморегульованого навчання, які стають в нагоді майбутнім фахівцям не тільки під час навчання в університеті, але й у їх майбутній професійній діяльності. Навички навчальної автономії також допомагають студентам осмислювати складні питання, вирішувати поточні проблеми, брати на себе відповідальність за свої рішення.

Актуальності набуває формування навчальної автономії і для майбутніх психологів, які в силу своєї майбутньої професії мають виховувати в собі навички, пов'язані з самоорганізованістю й самоконтролем у середовищі своєї майбутньої професійної діяльності, які становлять основу особистісно-професійної автономії. Тому досить важливим стає формування такої професійної автономії ще на етапі підготовки фахівців у ЗВО на основі формування навичок навчальної автономії.

Наведене вище обумовлює актуальність дослідження психолого-педагогічних аспектів навчальної автономії як передумови формування самостійності у майбутніх психологів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Спектр наукових досліджень у частині проблеми формування навчальної автономії досить широкий та різноманітний. Зокрема, проблематика навчальної автономії активно досліджувалась такими західними науковцями, як: Л. Арчіа (L. Arcia), Ф. Бенсон [Benson, 2000], Дж. Браво, Е. Інтріаго, Дж. Ольгін, Г. Гарсон, Л. Арчіа [Bravo, et al., 2017], С. Коттралл [Cotterall, 1995], Л. Дікінсон [Dickinson, 1994], Х. Холек [Holec, 1981], Д. Танасулас [Thanasoulas, 2000] та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте такий ґрунтовний підхід до вивчення окресленої проблематики не вичерпує всіх проблемних питань і відкриває додаткові перспективи наукового пошуку в напрямі визначення ролі навчальної автономії у формуванні самостійності майбутніх психологів, чому і присвячене дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою статті є виявлення психолого-педагогічних особливостей формування самостійності майбутніх психологів у контексті феномену навчальної автономії.

У дослідженні визначено такі завдання: охарактеризувати теоретичні засади сутності навчальної автономії як психолого-педагогічної категорії; визначити особливості формування самостійності в майбутніх психологів та ролі в цьому навчальної автономії; виявити відмінності між автономним та неавтономним навчанням майбутніх психологів; визначити головні переваги впровадження навчальної автономії як передумови формування самостійності у майбутніх психологів; надати рекомендації для розвитку навчальної автономії майбутніх психологів.

Визначення методів дослідження. Задля досягнення поставленої мети використано такі методи: ретроспективний і категоріальний аналіз, узагальнення, порівняння, систематизація підходів до визначення сутності поняття «навчальна автономія».

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні поняття «автономія» є широко використовуваним в освіті. Теоретичне вивчення підходів до розуміння сутності навчальної автономії у психолого-педагогічних дослідженнях свідчить, що вперше про неї заговорили західні дослідники.

Поняття «автономія учня / студента» було введено у 1981 р. Анрі Холеком. У його книзі «Автономія та вивчення іноземних мов», присвяченій цьому питанню, дослідник визначав дану категорію як здатність учня брати на себе відповідальність за власне навчання [Holec, 1981]. Це визначення стало найбільш розповсюдженим та цитованим у науковій літературі.

Етимологія поняття походить від грецького «autonomos», що буквально означає «мати свої власні закони» [Oxford Dictionaries, 2015]. З урахуванням цього, дебати навколо концепції навчальної автономії циркулюють навколо здатності окремих осіб або їх груп до самоуправління своєю навчальною діяльністю (освітою, самоосвітою), а також до вивчення чинників, які обмежують таку здатність або сприяють її формуванню.

Дж. Браво, Е. Інтріаго, Дж. Ольгін, Г. Гарсон, Л. Арсія розглядають навчальну автономію як відповідальність та здатність студентів до самостійного управління своїми навчаль-

ними стратегіями, що виражається мірою їх ставлення до навчання (до діяльності в цілому) та прагнення досягти навчальної мети. Вказані науковці звертають увагу на те, що не слід плутати навчальну автономію з навчальною мотивацією. На їх думку, сама по собі навчальна мотивація може бути недостатньо ефективною без самодисципліни й автономних зусиль, які допомагають отримати бажані навчальні, досягнути професійних результатів [Bravo, et al., 2017].

Е. Дечі та Р. Фласте розглядають навчальну автономію як відчуття свободи та волевиявлення у своїх діях у процесі навчання як одну із ключових потреб забезпечення ефективності такого навчання. Навчальна автономія живить внутрішню мотивацію особистості, посилюючи активний інтерес до навколишнього світу. Це пояснює те, яким чином навчальна автономія вможливує розв'язання проблеми навчальної мотивації. Установлено, що автономні учні (студенти) спираються на внутрішню мотивацію, коли беруть на себе відповідальність за власне навчання та зобов'язання розвивати навички рефлексивного самоуправління у навчанні; а успіх у навчанні, своєю чергою, посилює їхню внутрішню мотивацію. Саме тому автономні учні є вмотивованими й рефлексивними, їхнє навчання ефективне та результативне (навіпаки, будь-яке навчання, ймовірно, буде успішним тією мірою, якою учень є автономним) [Deci, Flaste, 1995].

Зі свого боку, Л. Дікінсон наголошує, що навчальна автономія – це ситуація, у якій учень несе повну відповідальність за всі рішення, пов'язані з його навчанням, і за виконання цих рішень [Dickinson, 1994]. Ф. Бенсон указує, що навчальна автономія – це визнання прав учнів у межах освітніх систем [Benson, 2000]. У цьому контексті Д. Танасулас зазначає, для того щоб допомогти учням отримати більший контроль над власним навчанням, важливо допомогти їм усвідомити та визначити стратегії, які вони вже використовують або потенційно можуть використовувати [Thanasoulas, 2000].

Як зазначає Т. Данг, протягом останніх двох десятиліть навчальну автономію почали сприймали та втілювали на практиці різними способами, залежно від конкретних політичних, соціальних і сучасних ситуацій [Dang, 2010]. По-перше, навчальна автономія, стала розглядатися як здатність знати, як вчитися [Wenden, 1991]. По-друге, як здатність «контролювати» свою навчальну діяльність [Cotterall, 1995]. По-третє, як здатність вчитися «без участі вчителя» [Dickinson, 1994]. По-четверте, як «здатність робити та здійснювати вибір» [Littlewood, 1996] або спроможність виконувати раціональні процеси прийняття рішень щодо навчальної діяльності [Hunt, Gow, Barnes, 1989].

Ці варіації у визначенні навчальної автономії відображають тенденцію до змін в освітніх переконаннях, тезаурусу теорія навчання, технологіях, попиті на роботу та цілі навчання. Ця здатність особистості потребує локалізації та розгляду в певних соціальних контекстах, тобто люди в різних соціокультурних ситуаціях можуть мати різні погляди на навчальну автономію, і це обумовлює оприявлення різних практик формування цієї здатності.

Щодо вітчизняних дослідників, то питання сутності навчальної автономії ще залишається малодослідженим і переважно стосується вивчення іноземних мов або самоосвіти в розрізі додаткових курсів чи програм. Зокрема, на увагу заслуговують дослідження таких фахівців, як І. Задорожна, В. Каламаж, Т. Караєва, Н. Ленюк, Ю. Петровська, З. Соломко, А. Томашевська, Н. Хорошилова та ін. Теоретичний аналіз визначень навчальної автономії, пропонованих даними дослідниками, свідчить про їх подібність розглянутим вище західним концепціям [Г.Ю. Вошколуп, 2024].

Як висновок, теоретичне дослідження поглядів різних дослідників свідчить, що навчальна автономія – це здатність студента бути самостійним у навчанні, самовмотивованим і відповідальним за власне навчання. При цьому результат формування у студентів дієвої навчальної автономії безпосередньо залежить від їх мотивації до навчання. Остання пов'язана з тим, як студент уміє самостійно навчатися, адже інтерес до навчання, що виникає без опори на вміння та навички здобувати знання, поступово згасає. І навпаки, успішне виконання навчальної роботи завдяки володінню компетенцією саморегульованого навчання саме по собі є сильним мотивуючим чинником.

На відміну від традиційного викладання, навчальна автономія дає студентам можливість приймати власні рішення, що особливо важливе для формування в особистості навичок самостійності та відповідальності. Такі студенти мають доступ до всіх навчальних ресурсів і свободу в розробленні власних стратегій навчання.

Формування самостійності студентів під впливом навчальної автономії розглядається нами як процес так званого кооперативного навчання, за якого відбувається керівництво (координація, наставництво) з боку педагогів, на відміну від традиційних педагогічних функцій.

На нашу думку, щоб студенти були більш самостійними в навчанні, вони повинні мати низку навичок, які допоможуть їм узяти на себе відповідальність за своє навчання. До таких навичок, на нашу думку, пропонуємо віднести:

- визначення й усвідомлення власних навчальних цілей;
- планування своєї навчальної діяльності;
- оцінка власного прогресу навчання;
- розуміння власних процесів навчання;
- формування стратегій навчання в різних контекстах і порівняння їх ефективності.

Завданням педагогів у напрямі розвитку вказаних навичок має виступати саме принцип наставництва, що підпорядковує собі координацію навчального процесу, постановку навчальних цілей та завдань, видача «доручень» у вигляді завдань згідно з навчальною програмою, що в цілому має заохочувати формування у студентів навчальної автономії.

Відмінності між автономними й неавтономними студентами є очевидними (рис. 1).

Неавтономні студенти	Автономні студенти
<ul style="list-style-type: none">• Педагоги розповідають студентам про кожен крок, який вони повинні зробити, щоб досягти мети; пояснюють, як і коли вони це повинні зробити, коли і як представити результати тощо.• Студенти виконують регламентовані педагогом дії.	<ul style="list-style-type: none">• Педагоги ознайомлюють студентів із навчальною програмою (темами, які мають бути засвоєні), надають необхідні рекомендації з пошуку й засвоєння навчального матеріалу тощо.• Студенти самостійно вирішують, які кроки їм потрібно зробити у процесі навчання й засвоєння нових знань, щоб досягти своєї мети, а також коли і як вони роблять кожен крок.

Рис. 1. Відмінності між студентами, що практикують автономне навчання, та студентами, які надають перевагу традиційному навчанню

Отже, автономний студент встановлює власні навчальні цілі, керуючись загальними дидактичними цілями вивчення певного навчального курсу; вибирає власні завдання та вправи, які допомагають закріпити набуті компетентності; шукає можливості застосувати свої знання поза межами навчального курсу.

Розглянемо далі як автономне навчання впливає на формування самостійності майбутніх психологів. Припустимо, студент навчається на спеціальності «Психологія» в закладі вищої освіти. У процесі відвідування лекційних і практичних занять із фахових дисциплін він отримує різні навчальні завдання, які, за умілого оперування ними, сприяють автономному навчанню. Сюди безсумнівно можемо відносити всі види навчальних завдань, пов'язаних із самостійною роботою студентів, а також завдання для підготовки до практичних і семінарських занять, які не є вивченням і закріпленням пройденої теми за виданим викладачем конспекту, а є самостійним пошуком, обробленням і систематизацією навчальної інформації, а також її представленням у зручному для звітування й отримання оцінки вигляді (конспект, реферат, есе, тези, презентація, проект тощо).

Навіть лекційні заняття можуть стати джерелом формування навчальної автономії, якщо у процесі лекції педагог: висловить прохання поміркувати над певною проблемою і висловити власні точки зору на певну психологічну проблему та шляхи її розв'язання; пояснить студентам, де можна знайти додатковий корисний і цікавий матеріал із теми, яка вивчається, щоб поглибити й розширити знання студентів у цьому напрямі; надасть на вибір кілька варіантів домашніх завдань; запропонує обговорити досліджувану на лекції проблемну тему зі знайомими психологами-практиками чи іншими студентами.

Усе це приклади навчання, спрямованого на розвиток самостійності учнів. Педагог озброює учнів навичками, необхідними для самостійного навчання, і ставить завдання, які заохочують автономне навчання як в аудиторії, так і поза нею.

Зауважимо, що специфіка навчання на спеціальності «Психологія» сама по собі передбачає численну кількість творчих і самостійних завдань із особливостей психологічного консультування та організації психологічної допомоги, які на відміну від завдань із точних наук, відкривають студентам широкі можливості варіювати у виборі рішень і пропонувані ними шляхів розв'язання психологічних проблем.

Автономне навчання може відкрити широкий спектр можливостей і переваг для майбутніх психологів, допомагаючи максимізувати залучення студентів за мінімального внеску педагога. На нашу думку, головними перевагами впровадження навчальної автономії як передумови формування самостійності у майбутніх психологів можна вважати такі:

1. *Розширення навчальних можливостей студентів у засвоєнні нової інформації.* Навчальна автономія заохочує самостійне зростання, надаючи студентам можливість контролювати своє навчання, актуалізуючи набутий навчальний досвід відповідно до своїх потреб і вподобань, включаючи адаптацію до своїх індивідуальних стилів навчання та сфер інтересів.

2. *Надання студентам свободи вибору щодо способів організації навчання,* завдяки чому вони мають шанс стимулювати власний розвиток і навчальний прогрес.

3. *Збільшення залучення студентів у процес набуття професійних компетентностей.* Ключова відмінність між автономним і традиційним навчанням полягає в тому, що автономне навчання формує більш динамічний досвід. Автономні учні беруть на себе більше відповідальності за своє навчання, тому вони можуть бути більш ефективними та гнучкими, оскільки не покладаються на педагога. Як результат – більш зацікавлені й захоплені студенти, які з інтересом навчаються та оволодівають навичками майбутньої професії.

4. *Розвиток навичок вирішення проблем,* що особливо важливе у професії психолога. Навчальна автономія студента не тільки є ключовою рисою у підвищенні його залученості в навчальний процес, але є фактором розвитку в нього критичного мислення й навичок розв'язання проблем. Студентам – майбутнім психологам – варто надавати простір для формування власного навчального шляху, а також пропонувати обміркувати свій прогрес і цілі, над якими вони працюють. Усі ці дії спираються на здатність студентів вирішувати проблеми, що є надзвичайно важливою навичкою як для студентів, так і для фахівців соціальної сфери.

5. *Підвищення самооцінки.* Коли педагог озброює студентів навичками, необхідними для навчання, підвищується їхня впевненість і самооцінка, оскільки вони розуміють, що можуть впоратись із цими навчальними завданнями самостійно. Замість того, щоб отримувати навчальний контент «з ложечки», студенти здатні керувати власним навчанням. Коли вони спостерігають позитивну динаміку в навчальних досягненнях, зростає впевненість у собі.

6. *Більша різноманітність у виборі змісту навчання.* У навчальному середовищі, яке сприяє автономії студентів, викладачі пропонують ширший вибір навчального матеріалу, щоб допомогти студентам самотужки керувати навчанням. Студенти можуть будувати власний індивідуальний шлях навчання, а не просто слідувати вказівкам педагога. Це означає, що для студентів з'являється більше можливостей для участі в ширшому діапазоні видів діяльності й завдань або навіть для створення власних освітніх траєкторій.

Основними рекомендаціями для розвитку навчальної автономії майбутніх психологів вважаємо такі:

1. *Вивчати навчальні запити студентів.* Це, наприклад, те, чому конкретно вони хочуть навчитися, які теми їм було б найбільш цікаво вивчити, що вони вважали б найбільш

корисним або що, на їхню думку, є найважливішим для вивчення. Їхні відповіді викладач може використовувати для формування своїх лекцій, практичних занять і навчальних модулів у цілому. Надаючи студентам можливість зробити свій унесок у те, як витрачається їхній час, педагог може сприяти більшій активності студентів і створювати більш динамічний досвід навчання.

2. *Надавати студентам кілька варіантів навчальних завдань на вибір.* Сприяти самостійності можна через надання кількох варіантів для кожного завдання, діяльності й оцінювання. Наприклад, на етапі оцінювання замість призначення задля контролю тесту з кількома варіантами відповідей можна запропонувати студентам низку різних варіантів оцінювання, як-от: відповідь на запитання, есе, дослідження й ситуаційний аналіз чи приклад із реального життя або участь у дебатах тощо. Надання студентам права вибору з кількох варіантів діяльності може допомогти їм знайти ту з них, яка їх найбільше цікавить і дозволяє використовувати свої сильні сторони. Це сприятиме тому, що здобувачі освіти розвинуць здатність якнайкраще продемонструвати те, чого вони навчилися. Більше того, це може допомогти студентам застосувати свої знання до реальних життєвих сценаріїв і контекстів, а не до суто теоретичних, що особливо важливо у професії психолога.

3. *Надавати широкий спектр ресурсів для навчання.* Щоб допомогти студентам продовжити навчання поза формальними заняттями або модулями, бажано надати їм спектр додаткових ресурсів. Можливими додатковими ресурсами можуть бути статті, відео, книги й електронні книги, опубліковані форуми та дискусії, онлайн ігри тощо. Це дозволить студентам активно працювати поза аудиторією.

4. *Практикувати вправу «Можу зробити».* Це просте у виконанні завдання для постановки цілей, яке може стати етапом автономного навчання. Воно полягає в написанні тверджень, що починаються зі слів «можу зробити», задля того, щоб спонукати студентів думати про свої цілі й навчальний шлях.

Застосовують три фази вправи «Можу зробити»:

1) «Можу робити»: студенти записують те, що вони вже вміють робити, включаючи те, чого вони навчилися на попередніх заняттях і під час самостійного навчання.

2) «Потрібно зробити»: студенти виокремлюють те, чому їм ще потрібно вивчити, щоб досягти своїх цілей, включаючи конкретні навчальні концепції та завдання.

3) «Хочу навчитися»: студенти дивлячись на перспективу, визначають те, чому вони ще хочуть навчитися і що їм буде цікаво досліджувати більшою мірою.

5. *Пропонувати студентам вести щоденник.* Значною частиною навчальної автономії є заохочення до саморефлексії. Щоденник є ефективним інструментом розвитку рефлексивного мислення. На сторінках щоденника студентам варто розмірковувати про свої досягнення, сподівання, оцінювати свій прогрес у навчанні, виявляти навчальні плани й перспективи.

6. *Створити навчальну онлайн-спільноту зі студентами.* Соціальне навчання (активна соціальна взаємодія зі студентами) є надзвичайно ефективним способом залучити їх у процес навчання і сприяти автономному навчанню поза аудиторією. Таку онлайн-спільноту студенти зможуть використовувати як для консультацій з викладачем, так і для обговорення результатів, підтримки один одного.

7. *Пропонувати більше мультимедійного навчального контенту.* Коли викладач створює навчальний контент, він має враховувати всі можливі канали сприйняття інформації студентами. Мультимедійний контент може допомогти зробити процес навчання цікавішим, а також задовольнити різноманітні потреби й уподобання студентів. Це можуть бути розвивальні й навчальні відео, анімації, діаграми й інфографіка, аудіовміст або подкасти, мікронавчальні відео з тестами тощо.

8. *Акцентувати на корисних інструментах самостійного навчання.* Сприяння самостійності студентів орієнтує на допомогу в розумінні того, як слід використовувати доступні інструменти для навчання. Педагоги мають передбачити час, щоб ознайомити студентів із ключовими навчальними інструментами (тематичні (психологічні) словники й довідники, центри ресурсів і бази даних із психологічних питань і консультаційної психологічної допомоги, де вони можуть самостійно поглибити знання та відпрацювати професійно важливі навички).

9. *Заохочувати студентів до ризику.* Традиційна модель освіти базується на розумінні того, що досягнення є важливим, а помилки – неприпустимими. Насправді, з точки зору психологічної науки, наявність помилок – є нормою; вони є невід’ємною частиною життя та навчання. Щоб допомогти студентам набути більшої впевненості й контролювати процес навчання, варто нагадувати їм, що помилки є звичайною частиною процесу навчання й тому слід бути сміливим у висловленні своїх думок і прийнятті рішень.

10. *Створювати можливості для студентів у вияві лідерських якостей.* У цьому істотно допомагають ігрові та групові заняття, де можна запропонувати студентам очолити групу задля підвищення їх автономії. Також лідерські якості виявляються у студентів у проведенні групових дискусій, модерації дебатів, презентації результатів тематичних досліджень тощо. Передаючи контроль окремим студентам, педагог сприяє автономному навчанню, а також допомагає підвищити впевненість студентів під час публічних виступів, що також є важливим для професії психолога – фахівця соціономічної сфери.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок. Методологія навчання, відома як підхід до формування навичок навчальної автономії, зосереджена на студентах, які розглядаються педагогами як активні суб’єкти навчального процесу – «актори власних знань».

Студенти повинні самостійно вивчати проблеми, що постають перед ними, і приймати раціональні рішення, виходячи з оцінки власних інтересів та інтересів своєї майбутньої професійної діяльності. Майбутні психологи мають набути навичок самостійного навчання, що дасть їм змогу діяти відповідно до принципів соціальної справедливості та водночас раціоналізму й ефективності.

Перспективою подальших досліджень визначено у побудові педагогічної технології формування самостійності майбутніх психологів на основі їх навчальної автономії.

Список використаних джерел

Вошколуп, Г.Ю. (2024). Формування навчальної автономії студентів економічних спеціальностей засобами цифрових технологій. *Alfred Nobel University Journal of Pedagogy and Psychology*, 1 (27), 81–89. doi: 10.32342/2522-4115-2024-1-27-9

Benson, P. (2000). *Autonomy as a learners' and teachers' right*. In Sinclair, B., McGrath, I., Lamb, T. (Eds.), *Learner autonomy, teacher autonomy: Future directions* (pp. 111-117). (English language teaching review). London: Longmans.

Bravo, J.C., Intriago, E.A., Holguin, J.V., Garzon, G.M., Arcia, L.O. (2017). Motivation and Autonomy in Learning English as Foreign Language. *English Language Teaching*, 2(10), 100–113. doi:10.5539/elt.v10n2p100

Cotterall, S. (1995). Readiness for autonomy: Investigating learner beliefs. *System*, 23(2), 195–205. doi: 10.1016/0346-251X(95)00008-8

Dang, T.T. (2010). Learner autonomy in EFL studies in Vietnam: A discussion from socio-cultural perspective. *English Language Teaching*, 3(2), 3–9. doi: 10.5539/elt.v3n2p3

Deci, E., Flaste, R. (1995). *Why we do what we do: understanding self-motivation*. New York: Penguin.

Dickinson, L. (1994). *Preparing learners: toolkit requirements for preparing/orienting learners*. In Esch, E. (Ed.), *Self-access and the adult language learner* (pp. 39–49). London: CILT.

Hunt, J., Gow, L., Barnes, P. (1989). *Learner self-evaluation and assessment – a tool for autonomy in the language learning classroom*. In V. Bickley (Ed.), *Language teaching and learning styles within and across cultures* (pp. 207-217). Hong Kong: Institute of Language in Education.

Holec, H. (1981). *Autonomy and Foreign Language Learning*. Oxford: Pergamon Press.

Littlewood, W. (1996). "Autonomy": An anatomy and a framework. *System*, 24 (4), 427–435. doi: 10.1016/S0346-251X(96)00039-5

Oxford Dictionaries. (2015). Autonomy. Retrieved from <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/autonomy>

Thanasoulas, D. (2000). What is learner autonomy and how can it be fostered? *The Internet TESL Journal*. Retrieved from <http://iteslj.org/Articles/Thanasoulas-Autonomy>

Wenden, A.L. (1991). *Learner strategies for learner autonomy*. New York: Prentice Hall.

References

- Benson, Ph. (2000). Autonomy as a learners' and teachers' right. Sinclair, B., McGrath, I., Lamb, T. (Eds.), *Learner autonomy, teacher autonomy: Future directions* (English language teaching review). London, Longmans, pp. 111-117.
- Bravo, J.C., Intriago, E.A., Holguin, J.V., Garzon, G.M., Arcia, L.O. Motivation and Autonomy in Learning English as Foreign Language. *English Language Teaching*, 2017, vol. 10, no. 2, pp. 100–113. doi: 10.5539/elt.v10n2p100
- Cotterall, S. Readiness for autonomy: Investigating learner beliefs. *System*, 1995, vol. 23, issue 2, pp. 195–205. doi: 10.1016/0346-251X(95)00008-8
- Dang, T.T. Learner autonomy in EFL studies in Vietnam: A discussion from socio-cultural perspective. *English Language Teaching*, 2010, vol. 3, no. 2, pp. 3–9. doi: 10.5539/elt.v3n2p3
- Deci, E., Flaste, R. (1995) *Why we do what we do: understanding self-motivation*. New York, Penguin, 240 p.
- Dickinson, L. (1994). *Preparing learners: toolkit requirements for preparing/orienting learners*. Esch, E. (Ed.), *Self-access and the adult language learner*. London, CILT Publ., pp. 39–49.
- Holec, H. (1981). *Autonomy and Foreign Language Learning*. Oxford, Pergamon Press, 53 p.
- Hunt, J., Gow, L., Barnes, P. (1989). *Learner self-evaluation and assessment – a tool for autonomy in the language learning classroom*. V. Bickley (Ed.), *Language teaching and learning styles within and across cultures*. Hong Kong, Institute of Language in Education Publ., pp. 207–217.
- Littlewood, W. "Autonomy": An anatomy and a framework. *System*, 1996, vol. 24, issue 4, pp. 427–435. doi: 10.1016/S0346-251X(96)00039-5
- Oxford Dictionaries*. (2015). Autonomy. Available at: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/autonomy> (Accessed 10 October 2022).
- Thanasoulas, D. What is learner autonomy and how can it be fostered? *The Internet TESL Journal*, 2000. Available at: <http://iteslj.org/Articles/Thanasoulas-Autonomy> (Accessed 10 October 2024).
- Voshkolup, H. Formation of educational autonomy of students of economic specialities by means of digital technologies. *Alfred Nobel University Journal of Pedagogy and Psychology*, 2024, no. 1 (27), pp. 81–89. doi: 10.32342/2522-4115-2024-1-27-9 (In Ukrainian).
- Wenden, A.L. (1991). *Learner strategies for learner autonomy*. New York, Prentice Hall Publ., 299 p.

EDUCATIONAL AUTONOMY AS A PREREQUISITE FOR THE FORMATION OF THE INDEPENDENCE OF FUTURE PSYCHOLOGISTS

Voshkolup Hanna, Candidate of Pedagogical Sciences, Associated Professor of the Department of Psychology and Pedagogy, Alfred Nobel University, Dnipro.

e-mail: sofiavoshkolup@gmail.com.

ORCID: 0000-0002-5255-1993

DOI 10.32342/3041-2196-2024-2-28-6

Keywords: *autonomy, learning autonomy, independence, responsibility, learning motivation, higher education student, future psychologists.*

The article is devoted to the problem of studying pedagogical features of educational autonomy as a prerequisite for the formation of independence of future psychologists. The purpose of the article is to identify the psychological and pedagogical features of the formation of independence of future psychologists in the context of the phenomenon of educational autonomy. The tasks of the article are as follows: to characterize the theoretical foundations of the essence of educational autonomy as a psychological and pedagogical category; determine the peculiarities of the formation of independence in future psychologists and the role of educational autonomy in this; identify differences between autonomous and non-autonomous training of future psychologists; determine the main advantages of the introduction of educational autonomy as a prerequisite for the formation of independence in future psychologists; provide recommendations for the development of educational autonomy of future psychologists.

To achieve the goal, the following methods were used: literary analysis, generalization, comparison, systematization, etc. The article contains the following research results. A critical analysis of approaches to defining the essence of the concept of "learning autonomy" by various researchers was carried out. It was established that the concept of "pupil/student autonomy" was introduced in the early 1980s by Henri Holcom who defined this category as "the student's ability to take responsibility for their own learning". A theoretical study of the views of different researchers has shown that variations in the definition of learning autonomy reflect a trend of changes in educational beliefs, language of learning theory, technology, job demands and learning goals. This ability of the individual needs to be localized and considered in certain social contexts, that is, people in different socio-cultural situations may have different views on educational autonomy, and this leads to a set of different practices for the formation of this ability. As for domestic researchers, the issue of the essence of educational autonomy still remains poorly researched and mainly concerns the study of foreign languages or self-education in the direction of additional courses or programs.

It was found that the formation of students' independence under the influence of educational autonomy is considered as a process of so-called cooperative learning, during which guidance (coordination, mentoring) takes place on the part of teachers, in contrast to traditional pedagogical functions. A number of skills are outlined that will help them take responsibility for their learning: defining and realizing their own learning goals; planning one's educational activities; evaluation of one's own learning progress; understanding of own learning processes; formation of learning strategies in different contexts and comparison of their effectiveness. The difference between autonomous and non-autonomous learning of students is established. The following advantages of the introduction of educational autonomy as a prerequisite for the formation of independence in future psychologists are outlined: expansion of students' educational opportunities in learning new information; providing students with freedom of choice regarding the methods of organizing their studies; increasing the involvement of students in the process of acquiring professional competences; development of problem-solving skills; increasing self-esteem; greater variety of learning.

The following recommendations are offered for the development of the educational autonomy of future psychologists: ask students what they specifically want to learn; provide students with several educational options to choose from; provide a wide range of resources for learning; offer the "I can do" exercise; suggest keeping a diary; create an online community together with students; offer more multimedia educational content; focus on useful self-study tools; encourage students to take risks; create opportunities for students to be leaders.

It has been concluded that the new learning methodology, known as the approach to fostering learning autonomy skills, focuses on students who are viewed by educators as active participants in the learning process – "actors of their own knowledge." Through this approach, future psychologists develop independent learning skills, enabling them to act in accordance with the principles of social justice while maintaining rationality and efficiency.

Дата надходження до редакції / Submitted: 23.04.2024

Дата прийняття до публікації / Accepted: 31.10.2024

Дата публікації / Published: 19.12.2024